

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУР МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 1(40), с. 205–209

У рамках забезпечення сталого розвитку міжнародної торгівлі задля досягнення зростання добробуту населення нашої планети як на глобальному, так і на національному рівнях, постала гостра необхідність активізації зусиль (насамперед з боку урядів держав), спрямованих на спрощення відповідних процедур.

Здійснення певних процедур, а також розробка і запровадження системи документообігу в рамках міжнародної торгівлі, зумовлені необхідністю здійснення урядами і торговими операторами моніторингу та контролю руху товарів, переміщення послуг і пов'язаних з ними фінансових потоків. Такі заходи необхідні для досягнення відповідності специфічним вимогам кожної країни щодо збору митних платежів, контролю за транскордонними переміщеннями наркотичних речовин, зброї, охоронюваних видів тварин та рослин, небезпечних відходів, інших контрольованих товарів, а також для збору необхідної інформації в оперативних і статистичних цілях.

Поряд із цим, вищезгадані процедури та документація іноді можуть створювати серйозні перешкоди для міжнародної торгівлі. Так, середньостатистична митна процедура при транскордонному переміщенні товарів передбачає 29–30 учасників, 40 документів, введення 200 елементів даних (30 з яких повторюються принаймні 30 разів), а також повторне введення від 60 до 70 відсотків усіх раніше введених даних ще принаймні один раз. Періодичне змінення митних процедур і вимог призводить до надто високих адміністративних витрат, які, за різними оцінками, сягають 7–10 відсотків вартості світової торгівлі [1, 1].

Основне завдання спрощення процедур міжнародної торгівлі (далі — спрощення процедур торгівлі) полягає у зведенні до мінімуму операційних витрат і складності здійснення міжнародної торгівлі для суб'єктів підприємницької діяльності з одночасним збереженням ефективності та дієвості державного контролю.

Спрощення процедур торгівлі несе в собі переваги не лише для учасників зовнішньої торгівлі. Насправді дослідження свідчить, що приріст національного добробуту від упорядкування процедур торгівлі може перевищити загальні вигоди від її лібералізації (наприклад, від зниження тарифів). Так, наприклад, середній прибуток від спрощення процедур торгівлі в Азійсько-Тихоокеанському регіоні становить не менше 0,26 відсотка від реального ВВП, тоді як вигоди від лібералізації торгівлі становлять лише 0,14 відсотка від реального ВВП [2, 1].

Спрощення процедур торгівлі спрямоване на ефективне застосування нормативних документів, які регламентують правила ведення торгівлі. У вузькому сенсі спрощення процедур торгівлі може бути визначене як систематична раціоналізація процедур та документації для міжнародної торгівлі. Однак у більш широкому сенсі воно охоплює всі регулятивні заходи, які впливають на імпорتنі та експортні операції, та, між іншим, включає:

- заходи митного контролю з метою забезпечення дотримання вимог митного законодавства;

- технічні регламенти, що встановлюють вимоги щодо відповідності продукції обов'язковим стандартам, визначеним національним законодавством;

- перевірку ветеринарного стану тварин та продукції тваринного походження, а також фітосанітарний контроль рослин і продукції рослинного походження з метою запобігання розповсюдженню шкідників і хвороб;

- інші контрольні перевірки якості з метою гарантування відповідності товарів встановленим міжнародним і національним стандартам.

1. Переваги від спрощення процедур торгівлі.

Переваги від спрощення процедур торгівлі є очевидними як для урядів країн світу, так і для суб'єктів торгівлі. Зокрема, Європейська економічна комісія Організації Об'єднаних Націй (ЄЕК ООН) підсумувала їх таким чином:

а) переваги для урядів:

- підвищення ефективності методів контролю;

- більш ефективний та раціональний розподіл ресурсів;

- поліпшення стану розв'язання проблеми недоотримання державних зборів;

- поліпшення стану виконання вимог чинного законодавства суб'єктами торгівлі;

- прискорення економічного розвитку країни;

- заохочення іноземних інвестицій;

б) переваги для суб'єктів торгівлі:

- зниження витрат і скорочення затримок у ході здійснення торговельної діяльності;

- прискорення митного оформлення товарів завдяки застосуванню передбачуваних офіційних процедур;

- спрощення комерційних аспектів ведення внутрішньої та міжнародної торгівлі;

- підвищення конкурентоспроможності продукції.

Оскільки електронні системи зв'язку та мережа Інтернет можуть значно сприяти раціоналізації процедур та документації у про-

цесі міжнародної торгівлі, спрощення процедур торгівлі стає дедалі все більш пов'язаним з питанням розвитку електронної комерції.

2. Спрощення процедур торгівлі та стратегія розвитку торгівлі.

Спрощення процедур торгівлі доцільно розглядати в контексті загальної стратегії розвитку торгівлі, метою якої є розвиток і розширення стійких торгових потоків для підтримки економічного розвитку країни.

Зокрема, спрощення процедур торгівлі можна прийняти за один з чотирьох компонентів комплексної стратегії розвитку торгівлі. Серед цих компонентів доцільно виділити такі:

а) управління торговельними відносинами;

Відносини в рамках міжнародної торгівлі включають розвиток дружніх торговельних відносин з іншими країнами для забезпечення торговельних інтересів своєї країни та забезпечення, зокрема, доступу на ринки для власних товарів і послуг. Згадані відносини мають, як правило, трирівневу структуру:

- двосторонні (торговельні відносини між двома країнами);

- регіональні (регіональні торговельні механізми, наприклад, Зона вільної торгівлі Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) – АФТА);

- багатосторонні (Світова організація торгівлі (СОТ));

б) сприяння торгівлі;

Сприяння торгівлі складається з програм і заходів з підтримки й розвитку торгівлі з іншими країнами та включає в себе:

- заходи з допомоги в організації та підвищенні ефективності участі країни, або суб'єкта підприємницької діяльності, у виставках, ярмарках, торговельно-рекламних кампаніях;

- надання інформації та консультування з питань зовнішніх ринків, перспектив їхнього розвитку, а також контактних даних та іншої інформації, необхідної для виходу на ці ринки.

Таким чином, результативність сприяння торгівлі є індикатором того, наскільки ефективно країна допомагає вітчизняним експор-

терам виходити на зовнішні ринки та підвищувати конкурентоспроможність їхньої продукції.

в) розвиток інфраструктури;

Розвиток інфраструктури необхідний для досягнення більших обсягів торгівлі та підвищення рівня диверсифікації торгівлі товарами та послугами. До розвитку інфраструктури належать: забезпечення послуг енерго- та водопостачання, розвиток складського господарства, організація відвантаження, транспортування та доставки продукції, розвиток інформаційних технологій, а також організація діяльності відповідних адміністративних органів і систем.

г) спрощення процедур торгівлі;

Спрощення процедур торгівлі робить свій внесок у загальну стратегію розвитку торгівлі шляхом оптимізації використання торговельної інфраструктури, а також доповнює зусилля зі сприяння торгівлі шляхом поліпшення іміджу країни як ефективного торгового центру. Спрощення процедур торгівлі, зокрема, сприяє розвитку та регулюванню міжнародних торговельно-економічних відносин шляхом забезпечення більшої прозорості правил і процедур ведення торгівлі та їх відповідності міжнародним конвенціям і стандартам.

3. Важливість спрощення процедур торгівлі.

Спрощення процедур торгівлі є важливим інструментом поліпшення економічного стану як для країн, що розвиваються, так і для розвинених країн. На зразок основних результатів від реалізації системи заходів, спрямованих на спрощення процедур торгівлі, можливо очікувати:

а) зростання експорту;

Уряди багатьох країн приступили до роботи стратегій розвитку експорту, що передбачають збільшення продажів традиційних товарів, а також налагодження виробництва та нарощування продажів інших видів продукції з метою освоєння нових перспективних ринків. Разом із цим, у рамках реалізації урядових ініціатив у сфері промислового розвитку для модернізації та піднесення експортного виробництва, необхідно врахо-

увати, що відсутність ефективної системи спрощення процедур торгівлі може ускладнити та відстрочити поставку продукції на зарубіжні ринки. Це, у свою чергу, негативно вплине на здатність експортерів задовольняти потреби своїх клієнтів за кордоном та уповільнить розвиток експорту країни.

б) підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг;

СОТ з її торговельною політикою, що ґрунтується на визначених правилах, створила більш рівні умови для конкурентної боротьби на світовому ринку. Тарифні бар'єри були знижені, триває процес ліквідації нетарифних бар'єрів. Однак, країни, що розвиваються, не можуть розраховувати лише на пільгові тарифи та отримання тарифних поступок задля просування власного експорту. Їх експортна продукція має бути конкурентоспроможною на світовому ринку. Це вимагає впровадження ефективної політики, спрямованої на зменшення собівартості продукції. При цьому має бути поліпшена її якість. Крім того, необхідно налагодити виробництво нових видів продукції та знайти нові ринки для їх реалізації.

Важливим фактором розвитку експортної конкурентоспроможності є національна політика щодо спрощення процедур торгівлі. Дієва система спрощення процедур торгівлі здатна значно підвищити спроможність країни до реалізації заходів зі сприяння торгівлі. Ефективне торговельне середовище — це передусім ефективні послуги і дешевий імпорт, що дає можливість знизити інфляцію і вартість виробництва. Здешевлення імпорту сировини для виробничого сектора має істотне значення для забезпечення економічної вигоди та конкурентоспроможності національного експорту. Водночас, зі зростанням обсягів торгівлі, валютні надходження сприятимуть піднесенню економіки країни та забезпеченню більш високого рівня життя для всіх верств населення.

в) залучення прямих іноземних інвестицій;

На сучасному етапі найбільша частка прямих іноземних інвестицій у країни, що розвиваються, припадає на виробничі потужності, продукція яких призначена переваж-

но для експорту в інші країни, а не для реалізації на внутрішньому ринку. При цьому, значна кількість компаній — виробників такої продукції має необхідність у переміщенні деяких своїх ресурсів за межі країни, у якій розташовано виробничу базу. В результаті, більшість прямих іноземних інвесторів звертає увагу на те, наскільки легким й економічно ефективним є імпорт та експорт товарів і послуг, перш ніж прийняти рішення щодо того, в яку країну вкладати інвестиції. Таким чином, країна, яка взяла на себе зобов'язання щодо спрощення процедур торгівлі, матиме більше шансів у забезпеченні надходження прямих іноземних інвестицій.

г) розширення участі малих і середніх підприємств (МСП) у міжнародній торгівлі.

МСП часто визнаються як рушійна сила економічного зростання не тільки в країнах, що розвиваються, а й у розвинених країнах. Однак, більшість з них, як правило, не мають досвіду міжнародної торгівлі. МСП, які прагнуть до безпосередньої участі в імпортно-експортних операціях, часто відмовляються від цієї ідеї, з огляду на складність і непрозорість відповідних процедур. Спрощення процедур торгівлі шляхом їх раціоналізації може дати можливість більшій кількості МСП скористатися перевагами міжнародної торгівлі, коли досягнення відповідно до вимог діючих правил та норм торгівлі стане більш простим і дешевим.

Міжнародна торгівля є складною операцією за участю більш ніж 12 учасників, що діють як сполучні ланки між покупцем і продавцем. Усі ці учасники відіграють важливу роль в успішному завершенні всього комплексу торговельної операції. До складу цих учасників, як правило, належать: виробники, експедитори, перевізники, банки, страхові компанії, транспортні оператори, митниці, одержувачі вантажу, установи охорони здоров'я, портова влада, консульства, органи ліцензування та контролю, державні установи.

У 1998 р. Світова організація торгівлі звернулася до асоціацій імпортерів та експортерів з проханням ідентифікувати основні проблемні питання щодо спрощення про-

цедур торгівлі, які потребують вирішення. Серед цих проблемних питань, що були визначені імпортерами та експортерами, слід відзначити:

- надмірну кількість документації та складність вимог до порядку її ведення;
- відсутність автоматизації та недостатнє використання інформаційних технологій;
- відсутність прозорості, незрозумілі та нечітко визначені вимоги щодо порядку здійснення імпортних та експортних операцій;
- недосконалу методіку процедурного порядку, особливо відсутність контролю на основі аудиту та методик оцінки ризиків;
- недостатню модернізацію митних органів, а також низький рівень співробітництва між митними та іншими державними органами, що значно зменшує ефективність управління торговими потоками [2, 1–5].

Трьома основними учасниками торгових операцій, які безпосереднім чином відчують на собі вплив ефекту від спрощення процедур торгівлі, є трейдери, уряд та оператори послуг. Інтереси й підходи до визначення відповідних ризиків у цих трьох груп різні, і тому існує необхідність в інституційному механізмі, який сприяв би конструктивному співробітництву і забезпеченню позитивного сприйняття, а також розуміння ними цілей і завдань заходів зі спрощення процедур торгівлі у межах всього ланцюжка торгових операцій.

Очевидно, що це питання, в цілому, становить найбільший інтерес для трейдерів. Разом з тим, воно є досить важливим і для урядів, зокрема, щодо оцінювання потреб у сфері спрощення процедур торгівлі з урахуванням інтересів вітчизняних імпортерів та експортерів, особливо з числа малих і середніх підприємств з найбільшою віддачею, з метою розподілення обмежених ресурсів для вжиття відповідних заходів.

Слід враховувати, що нереалізація заходів зі спрощення процедур торгівлі тягне за собою значні збитки. Так, за оцінками експертів, витрати на формальності, що пов'язані з митними вимогами та процедурами імпорту, становлять майже 10 відсотків від загального обсягу світової торгівлі това-

рами [1, 7]. В умовах зростаючої глобальної конкуренції, коли приватні та державні підприємства намагаються скоротити вартість своєї продукції, жодний уряд не може собі дозволити самоусунення від активних дій, націлених на зниження витрат, пов'язаних з веденням бізнесу трейдерами та інвесторами.

Більшість торгових та інвестиційних операцій нині проводяться великими транснаціональними корпораціями та мережами менших за розмірами підприємств, які міцно закріпилися у міжнародному бізнес-середовищі та прагнуть до оптимізації ефективності своїх міжнародних постачальних мереж. Такі суб'єкти торгівлі, що сконцентровані на максимізації прибутків, шукають найбільш конкурентоспроможні місця для організації виробництва своєї продукції та послуг. Як правило, вони виробляють компоненти своєї продукції не в одному, а в різних місцях з урахуванням переваг їх конкурентоспроможності. З огляду на це, здатність до ефективного переміщення зазначених компонентів для виробництва кінцевої продукції між країнами набуває першорядної важливості.

Отже, держава, яка не сприяє спрощенню міжнародної торгівлі, заважає власній інтеграції до міжнародних мереж поставок, що призводить до значних втрат робочих місць та до гальмування загальнонаціонального економічного зростання.

Література

1. UN ESCAP. Trade Facilitation Handbook for the Greater Mekong Subregion, ST/ESCAP/2224. New York, 2002.
2. Grainger A. Trade Facilitation: A Review. Kingston upon Thames, United Kingdom, 2007.
3. WTO. Trade Facilitation: Introduction. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wto.org/English/tratop_e/tradfa_e/tradfa_intro_e.htm
4. WTO. Trade Facilitation Issues in the Doha Ministerial Declaration Review of the GATT Articles V. Communication from the World Customs Organization, WTO. G/C/W/426, 8 October 2002.
5. Wilson J. S., Mann C. L., Otsuki T. Trade Facilitation and Economic Development: A New Approach to Quantifying the Impact. World Bank Economic Review, Volume 17, Issue 3, 2003.
6. UNECE. Trade Facilitation: the Challenges for Growth and Development. United Nations, Geneva, 2003.

Розглянуто переваги від спрощення процедур міжнародної торгівлі для учасників зовнішніх торговельних операцій та для країн світу в цілому. Обґрунтовано важливість та необхідність реалізації відповідних заходів на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях.

Рассмотрены преимущества от упрощения процедур международной торговли для участников внешнеторговых операций и для стран мира в целом. Обоснована важность и необходимость реализации соответствующих мероприятий на внутригосударственном и международном уровнях.

There were reviewed the advantages of trade facilitation for the participants of foreign trade operations and to the countries of the world as a whole. The importance and the need to implement appropriate measures at domestic and international levels were substantiated.

Надійшла 21 жовтня 2013 р.